

DOI: <https://doi.org/10.26565/2074-8922-2025-84-17>
УДК (UDC): 378.147

В. Б. КЕКАЛО,

аспірант кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти
e-mail: viktor.kekalo@karazin.ua , ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-4961-1476>
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ІНЖЕНЕРА-ПЕДАГОГА

Мета. Розробка й опис структури та змісту компонентів здоров'язбережувальної компетентності майбутнього інженера-педагога.

Методи. Окрім загальнонаукових методів (аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, зіставлення, систематизація), використовувались методи емпіричні: аналіз нормативно-правової документації, філософської, психолого-педагогічної та методичної літератури.

Результати. Формування здоров'язбережувальної компетентності у здобувачів освіти є проблемою, яка сьогодні вирішується силами науковців і педагогів-практиків з різних галузей знань: фізіологами, психологами, соціологами, педагогами всіх щаблів системи освіти тощо. Відповідно, відбувається інтеграція знаньових компонентів, що має на меті дозволити сучасній людині надовго зберегти здоров'я й почувати себе повноцінним членом суспільства довгі роки. Здоров'язбережувальну компетентність інженера-педагога можна представити як інтегральну, професійно значущу якість особистості, що проявляється в загальній здатності й готовності до організації педагогічної діяльності в аспектах збереження, формування та зміцнення здоров'я, заснованої на інтеграції знань про здоров'я з досвідом щодо його збереження й зміцнення. Для формування здоров'язбережувальної компетентності необхідно впровадження в зміст підготовки майбутніх інженерів-педагогів аксіологічного підходу, згідно з яким поняття здоров'я має розглядатися як загальнолюдська, етнокультурна й цивілізаційна цінність інваріантного та варіативного компонента освіти.

Висновки. Здоров'язбережувальна компетентність інженера-педагога на рівні особистості може бути представлена через сукупність певних компонентів: ціннісно-мотиваційного, когнітивного, операційно-технологічного. Співвідносячи професіоналізм із різними аспектами зрілості фахівця, можна виділити чотири види професійної компетентності: спеціальну, соціальну, особистісну, індивідуальну. У структурі здоров'язбережувальної компетентності пропонується виділяти три компоненти: змістовний, діяльнісний і особистісний. Враховуючи вкрай низький рівень стану здоров'я українського суспільства в цілому й здобувачів освіти зокрема, існує нагальна потреба інтегративного впровадження окремих тем і понять із галузі здоров'язбереження в навчальні плани підготовки майбутніх інженерів-педагогів, у зміст конкретних предметів і цілих навчальних галузей.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: здоров'язбереження, професійна компетентність інженера-педагога, компоненти здоров'язбережувальної компетентності.

Як цитувати: Кекало В. Б. Здоров'язбережувальна компетентність як складова професійної компетентності майбутнього інженера-педагога. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2025. Вип. 84. С. 201-212. <https://doi.org/10.26565/2074-8922-2025-84-17>

In cites: Kekalo V. B. (2025). Health-saving competence as component of professional competence of future engineer-teacher. *Problems of Engineering Pedagogic Education*, (84), 201-212. <https://doi.org/10.26565/2074-8922-2025-84-17> (in Ukrainian)

Актуальність дослідження і постановка проблеми

Сучасна система вищої освіти ставить нові вимоги до особистісних якостей педагога професійної школи: широта поглядів, інтерес до нововведень, високий рівень креативності, уміння брати на себе відповідальність у складних професійних ситуаціях. Випускник педагогічного ЗВО повинен мати фундаментальну академічну освіту, глибокі психолого-педагогічні й медико-біологічні знання, а також на професійному рівні володіти методами й засобами навчання, виховання та дослідження.

В умовах погіршення екологічної ситуації, кліматичних змін та гіподинамії, зумовленою інформаційно-технологічною революцією, закономірно зростає увага до стану здоров'я суб'єктів освітнього процесу. Це означає, що майбутні педагоги повинні вміти конструювати здоров'язбережувальне середовище в тих освітніх установах, де вони будуть здійснювати свою професійну діяльність. Відповідно, вони не тільки повинні бути здорові самі, вести й підтримувати здоровий спосіб життя, але включатися в процес збереження й підтримки здоров'я здобувачів освіти, адже часто саме педагог може зробити для здоров'я здобувача освіти набагато більше, ніж лікар.

Для вирішення зокрема й цього завдання затверджені державні освітні стандарти вищої освіти. Вони спрямовані на розвиток у майбутніх педагогів таких особистісних якостей, прояв яких дозволить організувати навчальний процес, котрий не буде завдавати збитків здоров'ю здобувачів освіти, а також буде інтегрувати зусилля всіх фахівців освітнього закладу в галузі здоров'язбережувальної педагогіки. Без цієї діяльності всі зусилля охорони здоров'я будуть малоефективними.

Формування здоров'язбережувальної компетентності в майбутніх педагогів, взагалі, та інженерів-педагогів, зокрема, можна розглядати як технологічну основу здоров'язбережувальної педагогіки, тому що володіючи цією компетентністю, випускник самостійно зможе проєктувати свою діяльність в освітній установі таким чином, щоб максимально зберегти здоров'я здобувачів освіти.

Сучасний рівень досягнень

педагогічної теорії та практики ставить важливе питання щодо підвищення рівня професійної компетентності інженерів-педагогів, які будуть навчати та виховувати учнів у професійно-технічних закладах освіти (ПТЗО). Відповідно, ключовим завданням компетентності інженера-педагога буде завдання з формування його готовності до впровадження здоров'язбережувальних методик та технологій, а також створення здоров'язбережувального освітнього середовища в закладах ПТЗО. Це обумовлено певною низкою факторів.

Дослідження незадовільної організації фізичного виховання в загальноосвітніх закладах, недостатньої мотивації до здорового способу життя, а також поширення шкідливих звичок (паління, вживання алкоголю, наркотиків, токсичних речовин тощо) спричиняють проблему щодо стану здоров'я учнівської молоді. До цього слід додати, що на учнів ПТЗО, їхнє здоров'я також негативно впливають значні розумові та психоемоційні навантаження, а також необхідність адаптації до нових умов навчання та навчальної й продуктивної праці.

Простежується наявність чіткої залежності між станом здоров'я учнів та рівнем компетентності інженерів-педагогів у питаннях його збереження та зміцнення. Ця залежність визначається якістю організації професійної підготовки майбутнього інженера-педагога до застосування здоров'язбережувальних методик та технологій, а також створення здоров'язбережувального освітнього середовища, які є важливим фактором у запобіганні негативним впливам педагогічного процесу на стан здоров'я здобувачів професійної освіти.

Також варто зазначити, що професійна діяльність інженера-педагога має свої особливості, які на відміну від загальноосвітніх закладів зумовлені специфікою його діяльності в закладах професійної освіти. Так, український дослідник І. Васильєв, характеризуючи особливості цієї специфіки відзначає «відмінність у характері навчальної праці учнів, котра у ПТЗО є навчально-

виробничою, причому її виробничий характер зростає від курсу до курсу» [2, с.117]. Відповідно, виробничий характер праці містить певний потенціал ризику для здоров'я учнів. Це вимагає від інженера-педагога, як організатора навчання, формувати не лише суто професійні знання та вміння, а й прищеплювати учням норми і правила здоров'язбережувальної поведінки в професійному середовищі, що існують в конкретній професії та на конкретному підприємстві.

Проведені дослідження цієї проблеми певним чином заповнюють окремі «прогалини» у підготовці інженера-педагога до реалізації здоров'язбережувальних методик та технологій, а також створення здоров'язбережувального освітнього середовища у його професійній діяльності. Так, вітчизняна дослідниця Ю. Лук'янова відзначає, що результати опитування, «проведеного серед 260 студентів інженерно-педагогічних вищих навчальних закладів, яке показало, що більшість респондентів недостатньо усвідомлюють вплив навчальних і виховних процесів на здоров'я учнів, а також важливість збереження і зміцнення здоров'я особистості через освіту (53,5 %); мають низьку мотивацію до здоров'ятворчої діяльності (68,1 %); а впровадження здоров'язбережувальних технологій в основному асоціюють з забезпеченням належних санітарно-гігієнічних умов у

навчальному закладі (71,9 %)» [5, с. 4].

Відповідно, з усього викладеного випливає, що в практиці підготовки інженерно-педагогічних кадрів існує низка суперечностей, а саме між:

- реально існуючими можливостями педагогічного процесу в ПТЗО та переважанням у освітній практиці підходів, що не сприяють збереженню здоров'я здобувачів освіти;
- необхідністю охорони й збереження здоров'я учнів ПТЗО та недостатньою підготовленістю інженерно-педагогічних кадрів для реалізації цієї мети;
- вимогою готовності майбутніх інженерів-педагогів до застосування здоров'язберігаючих методик та технологій, а також створення здоров'язбережувального освітнього середовища та відсутністю якісних науково-методичних матеріалів з цього аспекту їхньої професійно-педагогічної підготовки та діяльності.

Все це свідчить про наявність проблеми, що полягає в необхідності формування здоров'язбережувальної компетентності як складової загальної професійної компетентності майбутнього інженера-педагога, з одного боку, та недостатньою розробленістю уявлення про зміст, структуру та шляхи формування такої здоров'язбережувальної компетентності, з іншого.

Аналіз досліджень та публікацій

Проблеми змісту, структури, шляхів формування компетентності інженера-педагога розглядали Н. Брюханова [4], І. Васильєв [2], О. Коваленко [4], В. Масич [6], О. Мельниченко [4], В. Скібіна [7], Л. Тархан [8]. Різні аспекти застосування здоров'язбережувальних технологій у професійній діяльності, створення здоров'язбережувального середовища педагогами професійного навчання розглядали в своїх наукових працях такі вітчизняні вчені як: О. Бокшиц [1], Є. Вишар [3], А. Гета [3], І. Каменська [1], Л. Клеценко [3], Ю. Лук'янова [5].

Формуванню та розвитку

компетентності педагога в галузі здоров'язбереження здобувачів освіти присвятили англомовні праці такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як: Е. Bitabarov [15], G. Bondarenko [13], M. Burkhonova [10], Н. Davydenko [12], N. Kabus [11], S. Kara [11], S. Khatuntseva [11], S. Knysh [11], A. Laulanbekov [15], B. Maksymchuk [12], T. Matviichuk [12], M. Naumenko [13], L. Nezhyva [13], S. Palamar [13], M. Portyan [11], F. Razakova [14], V. Solovyov [12], J. Torybayeva [15], N. Umirova [10], O. Vaschenko [13], H. Vaskivska [13], O. Zhernovnykova [11].

Постановка завдання

Мета статті полягає в розробці й опису структури та змісту компонентів

здоров'язбережувальної компетентності майбутнього інженера-педагога. Відповідно до мети були визначені певні завдання: 1) визначити поняття «здоров'язбережувальна компетентність інженера-педагога»; 2) виявити компоненти структури здоров'язбережувальної компетентності майбутнього інженера-педагога; 3)

визначити здоров'язбережувальний зміст загальнокультурного та професійного компонентів компетентностей майбутнього інженера-педагога; 4) виділити види професійної компетентності майбутнього інженера-педагога та зробити загальні висновки.

Виклад основного матеріалу

Поняття «здоров'язбережувальна компетентність» стає актуальним на сучасному етапі розвитку освіти – у світлі зміни стандартів освіти, змін передбачених у законі «Про освіту» № 2145-VIII від 5 вересня 2017 року, урядових ініціатив і проєктів.

У документах, що регламентують педагогічну діяльність, як правило, йдеться лише про психолого-педагогічну підготовленість педагога, що містить у собі знання: методологічних основ і категорій педагогіки; закономірностей соціалізації й розвитку особистості; сутності, цілей, методик і технологій навчання та виховання; законів вікового анатомо-фізіологічного й психічного розвитку здобувачів освіти. Як відомо, поняття компетентності ширше поняття підготовленості, тому формування компетентності педагога в питаннях культури здоров'я, здоров'язбереження є актуальною проблемою педагогіки. Відповідно, педагог повинен не тільки мати інформацію з цих питань, але й володіти теоретичними, практичними й методичними знаннями, що становлять основу здоров'язбережувальної педагогіки.

Зміст теоретичної готовності інженера-педагога до здоров'язбережувальної діяльності нерідко сприймається лише як певна сукупність психолого-педагогічних і інших спеціальних знань. Але формування знань і уявлень – не самоціль. Про сформованість здоров'язбережувальної компетентності можна говорити лише тоді, коли педагог не тільки володіє знаннями про здоров'я, здоровий спосіб життя та здоров'язбережувальні технології, усвідомлює цінність здоров'я, мотивований до здоров'язбережувальної діяльності, але й реалізує ці цінності, знання й мотиви на практиці – у відношенні як до власного здоров'я, так і до здоров'я здобувачів

освіти.

Зміст практичної готовності інженера-педагога до здійснення здоров'язбережувальної діяльності виражається в зовнішніх уміннях, тобто в діях, які можна спостерігати. До них відносяться організаторські й комунікативні вміння в галузі збереження здоров'я здобувачів освіти. До організаторських умінь як загальнопедагогічних відносять мобілізаційні вміння. У питаннях здоров'язбереження ці вміння взаємозалежні: із приверненням уваги здобувачів освіти до проблематики здоров'я й розвитком у них стійких інтересів до збережувальних, формуючих і розвиваючих здоров'я видів діяльності; з формуванням потреби в знаннях про культуру здоров'я, основи здорового способу життя і відповідних навичок; з актуалізацією знань і життєвого досвіду здобувачів освіти з метою формування в них активного, самостійного й творчого ставлення до свого здоров'я й здоров'язбережувальної позиції стосовно здоров'я оточуючих.

Однією з найважливіших складових здоров'язбережувальної компетентності є здатність інженера-педагога самостійно здобувати і використовувати нові знання й вміння в питаннях формування, збереження й зміцнення здоров'я й у власній практичній діяльності.

Здоров'язбережувальну компетентність інженера-педагога можна представити як інтегральну, професійно значущу якість особистості, що проявляється в загальній здатності й готовності до організації педагогічної діяльності в аспектах збереження, формування та зміцнення здоров'я, заснованої на інтеграції знань про здоров'я з досвідом по його збереженню й зміцненню.

Здоров'язбережувальна

компетентність інженера-педагога на рівні особистості може бути представлена через сукупність певних компонентів:

- ціннісно-мотиваційний – потреба інженера-педагога в організації своєї професійної діяльності як здоров'язбережувальної, котра формує основи здорового способу життя;

- когнітивний – система знань про закономірності збереження й розвитку здоров'я, умінь і навичок у питаннях збереження й зміцнення здоров'я, а також – самоосвіта в цьому напрямку;

- операційно-технологічний – опанування поведінкових моделей здорового способу життя й здоров'язбережувальних технологій, застосовуваними в освітній діяльності.

Співвідносячи професіоналізм із різними аспектами зрілості фахівця, можна виділити чотири види професійної компетентності: спеціальну, соціальну, особистісну, індивідуальну. Відповідно до цього, кожному виду професійної компетентності можна поставити у відповідність певний зміст здоров'язбережувального характеру:

1) спеціальна здоров'язбережувальна компетентність реалізується на високому професійному рівні стосовно всіх учасників освітнього процесу;

2) соціальна здоров'язбережувальна компетентність характеризує володіння інженером-педагогом способами спільної діяльності суб'єктів освітнього процесу, спрямованих на створення умов для формування здорового способу життя в мікро- і макросоціумі, прийнятими в професійному співтоваристві;

3) особистісна здоров'язбережувальна компетентність характеризує володіння інженером-педагогом способами саморозвитку потенціалу свого здоров'я, наявність таких якостей, котрі дозволяють йому додати своїй педагогічній діяльності здоров'язбережувального характеру;

4) індивідуальна здоров'язбережувальна компетентність характеризує володіння інженером-педагогом прийомами саморегуляції, його готовність до підвищення рівня кваліфікації в питаннях впровадження здоров'язбережувальних технологій, неохайність до професійного «вигорання», наявність стійкої мотивації здійснення здоров'язбережувальної

діяльності.

Здоров'язбережувальний характер діяльності інженера-педагога може змістовно проявлятися на таких рівнях її реалізації: мотиваційно-вольовому, когнітивному, комунікативному та рефлексивному.

Мотиваційно-вольовий рівень здоров'язбережувальної діяльності містить у собі: мотиви, цілі, потреби, ціннісні установки, стимулює творчий прояв особистості у формуванні, збереженні й зміцненні здоров'я, як свого, так і оточуючих; припускає наявність інтересу до здоров'язбережувальної діяльності.

Когнітивний рівень проявляється у вигляді знань про закономірності формування, збереження, зміцнення здоров'я, способах педагогічної діяльності, необхідних педагогові для проєктування й реалізації тієї або іншої здоров'язбережувальної педагогічної технології навичках, що проявляються у відповідних уміннях.

Комунікативний рівень проявляється в здатності створити комфортну психоемоційну атмосферу спілкування, включає вміння ясно й чітко викладати думки, переконувати, аргументувати, будувати докази, аналізувати, висловлювати судження, передавати раціональну й емоційну інформацію, установлювати міжособистісні зв'язки, погоджувати свої дії з діями колег, обирати оптимальний стиль педагогічного спілкування.

Рефлексивний рівень проявляється в схильності до самоаналізу, в умінні свідомо контролювати: результати своєї діяльності й особистісних досягнень, рівень власного розвитку; сформованість таких якостей і властивостей, як креативність, ініціативність, націленість на співробітництво й співтворчість. Рефлексивний компонент є регулятором особистісних досягнень, пошуку особистісних змістів у спілкуванні з людьми, самоврядування, а також побудинком самопізнання, підвищенні рівня здоров'язбережувальної компетентності, удосконалювання майстерності, змістотворчої діяльності й формування індивідуального стилю здоров'язбережувальної діяльності.

Сьогодні є цілком очевидним, що

істотні зміни в освіті неможливі без кардинальних змін професійної свідомості сучасних випускників педагогічних вишів. Це припускає певні перетворення в системі відтворення педагогічних кадрів і зміну ставлення з боку суспільства до педагогів, взагалі та інженерів-педагогів зокрема. Безумовно, насамперед повинна бути розроблена державна політика навчання нової генерації інженерів-педагогів з іншою свідомістю, іншими цінностями й професійними компетентностями, спрямована на створення співтовариства майбутніх працівників освіти як нової суспільної еліти. Тільки таке співтовариство разом з новою системою керування освітою зробить реальними інноваційні зміни у вітчизняній освіті. А якщо ні, то ніякі реформи неможливі: вони залишаться фіктивними в купі паперової риторики, за допомогою якої нижчі начальники звітують перед вищими.

Характеризуючи здоров'язбережувальну компетентність, доцільно визначити її основні структурні компоненти.

Як зазначено у «Філософському енциклопедичному словнику», «структура (від лат. *structure* – будова, розміщення, порядок) – спосіб закономірного зв'язку між складовими предметів і явищ природи та суспільства, мислення та пізнання, сукупність істотних зв'язків між виділеними частинами цілого, що забезпечує його єдність; внутрішня будова чого-небудь. має цілий спектр значень і використовується як у науковій літературі, так і в побутовому лексиконі» [9, с. 611]. Може бути синонімом слів «система», «форма», «модель», «організація».

В основному значенні структура є внутрішній устрій чого-небудь. Поняття «внутрішній устрій» тісно пов'язане з категоріями «ціле» і «частини цілого». Виявлення зв'язків, вивчення взаємодії й співвідпорядкованості складових частин різних за своєю природою об'єктів дозволяє виявляти аналогії в їхній організації й вивчати структури абстрактно, без зв'язку з реальними об'єктами.

Усяка структура має зміст. З точки зору логіки змістом називається сукупність істотних і відмітних ознак предмета, якості або безлічі однорідних предметів, відбитих у цьому понятті. Таким чином, у структурі

здоров'язбережувальної компетентності ми пропонуємо виділяти три компоненти: змістовний, діяльнісний і особистісний.

Перший, або змістовний, компонент припускає наявність у майбутнього інженера-педагога знань з конкретної дисципліни, що бере участь у формуванні здоров'язбережувальної компетентності, а також із суміжних дисциплін, що виражають квінтесенцію знань, які дають розуміння про здоровий спосіб життя (концептуальна здоров'язбережувальна компетентність).

Змістовний компонент здоров'язбережувальної компетентності сьогодні визначається в навчально-методичному комплексі дисципліни, що включає в себе, як правило, робочу навчальну програму, різні методичні вказівки для здобувачів освіти різних форм навчання, контрольні питання й завдання, практикуми або питання для семінарських занять.

Зміст концептуальної здоров'язбережувальної компетентності можна визначити, виходячи з таких міркувань. Знання одного аспекту питання для фахівця зовсім недостатньо, тому що на основі таких знань не можна прийняти рішення, тобто виявити свою компетентність. Знання за своєю суттю є комплексне, неподільне, і окремі розрізнені уявлення не утворюють систему знань. Знання не стане інтегративним, якщо його компоненти вивчалися окремо. Інтегративність повинні забезпечити викладачі, що працюють у взаємодії. Такий алгоритм дій дає зовсім іншу якість знань, тому що при інтегративному навчанні виробляються асоціативні зв'язки, які головним чином і характеризують якість знань. Тобто існує необхідність кооперувати зусилля багатьох викладачів, які так чи інакше задіяні у формуванні в здобувачів освіти здоров'язбережувальної компетентності.

Другий, або діяльнісний, компонент включає інваріантні професійні здоров'язбережувальні практичні вміння.

Здобувачі освіти педагогічних ЗВО такі інваріантні вміння опановують у процесі освоєння тем, що стосуються анатомії, загальної й вікової фізіології, нейрофізіології й фізіології вищої нервової діяльності, фізіологічних механізмів

психічних процесів і станів. У фіналі навчання здобувачі освіти повинні вміти самостійно працювати з науковою, науково-методичною й довідковою літературою; формулювати положення про вікові особливості протікання фізіологічних функцій і психофізіологічних процесів; використовувати фізіологічні знання для раціональної організації навчально-виховного процесу. Випускники також повинні могли продемонструвати володіння методиками вивчення функціонального стану організму й оцінки психофізіологічних показників людини.

Третій, або особистісний, компонент включає інтегративні особистісні якості, що стосуються здібностей до навчання й уміння самостійно добувати знання, тобто самостійно працювати з науковою й навчальною літературою (писати реферати, доповіді, брати участь у науково-дослідній роботі і т. д.) Здобувач освіти повинен не просто мати інтелект певного рівня, а вміти користуватися ним у суворій відповідності із ситуацією. Тобто випускник повинен мати якості, здібності й властивості особистості, що визначають продуктивність навчально-пізнавальної, соціальної й професійної діяльності людини.

Визначивши компонентний склад здоров'язбережувальної компетентності інженера-педагога, можна безпосередньо перейти до розгляду її змісту.

Зміст здоров'язбережувальної компетентності насамперед визначається тими дидактичними одиницями, які включає робоча навчальна програма дисципліни, що передбачає формування цієї компетентності. Але, незважаючи на різницю в назвах дисциплін у різних стандартах, є інваріантна складова, котра поєднує їх. Насамперед це – загальні питання, пов'язані з онтогенезом, віковими особливостями будови й перебігу фізіологічних процесів, а також гігієни здобувачів освіти (дітей, підлітків, юнаків та дівчат).

Вивчення професійної та загальнокультурної компетентності інженера-педагога, проведене на підставі аналізу думок провідних вітчизняних науковців у цій галузі [2, 4, 6, 7, 8], дозволив виділити певні їхні компоненти, при формуванні яких може бути реалізований зміст здоров'язбережувальної компетентності у здобувачів освіти інженерно-педагогічних (професійно-педагогічних) вишів (див. табл. 1).

Таблиця 1

Зміст здоров'язбережувальної компетентності відповідно до компонентів професійної та загальнокультурної компетентності майбутніх інженерів-педагогів

Table 1

Content of health-saving competence according to components of professional/common cultural competence of future engineers-teachers

Професійна та загальнокультурна компетентність/Professional & common cultural competence	Зміст здоров'язбережувальної компетентності майбутнього інженера-педагога/Content of health-saving competence of future engineer-teacher
Усвідомлення культурних цінностей, розуміння ролі культури в життєдіяльності особистості/Awareness of cultural values, understanding of a role of culture in activity of the personality.	Розбудовує й удосконалює власну культуру здоров'я. Сприяє розвитку культури здоров'я серед здобувачів освіти/Develops and improves own culture of health. Promotes cultural development of health among applicants of education.
Розуміння філософії як методології діяльності людини/Understanding of philosophy as methodologies of activity of the person.	Вміє самостійно працювати з науковою, науково-методичною й довідковою літературою/Is able to work with scientific, scientific and methodical and reference books independently.
Володіння правовими й моральними нормами екологічної поведінки/Possession of legal and moral standards of ecological behavior.	Уміє вільно орієнтуватися в нормативно-правових актах, спрямованих на вирішення завдань, пов'язаних з охороною здоров'я громадян. Розуміє небезпеку паління, алкоголізму, наркоманії, СНІДу. Володіє правилами особистої гігієни та побуту/Is able to be guided freely in the normative legal acts directed to the solution of the tasks connected with health care of citizens. Understands danger of smoking, alcoholism, drug addiction, AIDS.

	Owns rules of personal hygiene and life.
Наявність цілісного уявлення про картину світу, її наукові основи/Existence of complete idea of a world picture, its scientific bases.	Розуміє загальні закономірності будови людського організму. Формулює положення про вікові особливості протікання фізіологічних функцій і психофізіологічних процесів в організмі людини/Understands the general regularities of a structure of a human body. Formulates the provision on age features of course of physiological functions and psychophysiological processes in a human body.
Здатний виявляти природничо-наукову сутність проблем, що виникають у ході професійно-педагогічної діяльності/It is capable to reveal natural-science essence of problems which arise during professional and pedagogical activity.	Виявляє морфофункціональні й психофізіологічні особливості організму людини в різні вікові періоди/Reveals morfofunktsionalny and psychophysiological features of a human body during the different century periods.
Готовий використовувати основні закони природничо-наукових дисциплін у професійно-педагогічній діяльності/It is ready to use fundamental laws of natural-science disciplines in professional pedagogical activity.	Використовує знання про фізіологічні системи організму для раціональної організації навчально-виховного процесу/Uses knowledge of the physiological systems of an organism for the rational organization of teaching and educational process.
Здатний обґрунтувати свої професійно- педагогічні дії/ It is capable to prove the professional pedagogical actions.	На підставі фізіологічних і психофізіологічних знань про вікові особливості здійснює індивідуальний підхід до здобувачів освіти, які страждають хронічними захворюваннями та мають відхилення в стані здоров'я. Використовує структурно- функціональні взаємозв'язки, що лежать в основі нервово-психічної діяльності, для обґрунтування своїх професійно-педагогічних дій/On the basis of physiological and psychophysiological knowledge of age features carries out individual approach to applicants of education who have chronic diseases and have a deviation in the state of health. Uses structurally functional interrelations which are the cornerstone of psychological activity, for justification of the professional and pedagogical actions.
Здатний проектувати й оснащувати освітньо-просторове середовище для теоретичного й практичного навчання майбутніх фахівців/It is capable to project and equip the educational and spatial environment for theoretical and practical training of future experts.	Використовує методи оцінки функціонального стану організму для раціональної організації освітньо-просторового середовища. Здатний раціонально планувати бюджет часу здобувачів освіти. Здатний раціонально структурувати їх режим праці й відпочинку/Uses methods of assessment of a functional condition of an organism for the rational organization of the educational and spatial environment. It is capable to plan the budget of time of applicants of education rationally. It is capable to structure rationally their operating mode and rest.
Здатний організовувати й здійснювати навчально-виховну діяльність відповідно до вимог професійних і державних освітніх стандартів в закладах професійної освіти різних її щаблів/It is capable to organize and carry out teaching and educational activity according to requirements of professional and state educational standards in institutions of professional education of its different steps.	Здатний організовувати й здійснювати навчально-виховну діяльність із урахуванням необхідності профілактики хронічних неінфекційних захворювань/It is capable to organize and carry out teaching and educational activity taking into account need of prevention of chronic noninfectious diseases.

На наш погляд, пропонований зміст включає всі необхідні компоненти здоров'язбережувальної компетентності, практична реалізація яких дозволяє в

повному обсязі передати майбутньому інженеру-педагогу ті знання, які знадобляться йому при здійсненні професійної діяльності.

Висновки

1. Формування здоров'язбережувальної компетентності у здобувачів освіти є проблемою, яка сьогодні вирішується силами науковців і педагогів-практиків з різних галузей знань: фізіологами, психологами, соціологами, педагогами усіх щаблів системи освіти і т.д. Відповідно, відбувається інтеграція знаньових компонентів, що має на меті дозволити сучасній людині надовго зберегти здоров'я й почувати себе повноцінним членом суспільства довгі роки.

2. Здоров'язбережувальну компетентність інженера-педагога можна представити як інтегральну, професійно значущу якість особистості, що виявляється в загальній здатності й готовності до організації педагогічної діяльності в аспектах збереження, формування та зміцнення здоров'я, заснованої на інтеграції знань про здоров'я з досвідом по його збереженню й зміцненню.

3. Для формування здоров'язбережувальної компетентності необхідно впровадження в зміст підготовки майбутніх інженерів-педагогів аксіологічного підходу, згідно з яким поняття здоров'я має розглядатися як загальнолюдська, етнокультурна й цивілізаційна цінність інваріантного та варіативного компонента освіти. Розроблені й описані структура й зміст компонентів

здоров'язбережувальної компетентності мають бути спрямовані саме на це.

4. Здоров'язбережувальна компетентність інженера-педагога на рівні особистості може бути представлена через сукупність певних компонентів: ціннісно-мотиваційного, когнітивного, операційно-технологічного. Співвідносячи професіоналізм із різними аспектами зрілості фахівця, можна виділити чотири види професійної компетентності: спеціальну, соціальну, особистісну, індивідуальну.

У структурі здоров'язбережувальної компетентності пропонується виділяти три компоненти: змістовний, діяльнісний і особистісний.

5. Сьогодні, враховуючи вкрай низький рівень стану здоров'я українського суспільства в цілому й здобувачів освіти зокрема, існує нагальна потреба інтегративного впровадження окремих тем і понять із галузі здорового способу життя в зміст конкретних предметів і цілих навчальних галузей, у навчальні плани підготовки майбутніх інженерів-педагогів.

Перспективами подальших досліджень може бути виявлення та обґрунтування організаційно-педагогічних умов формування здоров'язбережувальної компетентності в майбутніх інженерів-педагогів з урахуванням можливостей як очної, так і дистанційної освіти.

Конфлікт інтересів

Автор заявляє, що конфлікту інтересів щодо публікації цього рукопису немає. Крім того, автор повністю дотримувався етичних норм, включаючи плагіат, фальсифікацію даних та подвійну публікацію.

Список використаної літератури

1. Бокшиц, О., Каменська, І. Соціально-психологічні чинники формування здорового способу життя майбутніх педагогів професійного навчання, *Society. Document. Communication. Соціум. Документ. Комунікація*. 2022. Вип. 17. С. 34-59. DOI: <https://doi.org/10.31470/2518-7600-2022-17-34-59>.
2. Васильєв, І. Б. Теоретичні та методичні засади підготовки педагогів професійного навчання: монографія. Харків : Смугаста типографія, 2014. 448 с.
3. Вишар, С. В., Клеценко, Л. В. Гета, А. В. Сучасні аспекти застосування соціально-психологічних здоров'язбережувальних технологій у професійній діяльності. *Наука і*

- техніка сьогодні. Серія: Право, Економіка, Педагогіка, Техніка, Фізико-математичні науки. 2022. № 6 (6). С.114-122, DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-6\(6\)-114-122](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-6(6)-114-122).
4. Коваленко, О. Е., Брюханова, Н. О., Мельниченко, О. О. Концепція професійно-педагогічної підготовки студентів інженерно-педагогічних спеціальностей. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2005. Вип. 10. С. 7-20.
 5. Лук'янова, Ю. С. Формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до використання здоров'язберігаючих технологій у професійній діяльності: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Харків: УІПА, 2012. 240 с.
 6. Масич, В. В. Загальні підходи до розгляду поняття «професійна компетентність майбутнього інженера-педагога» у психолого-педагогічній літературі. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2017. Вип. 52(105). С. 206-213. URL: <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2017/52/28.pdf>
 7. Скібіна, В. Сутність та структура професійної компетентності майбутніх інженерів-педагогів. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2012. № 1(48). С. 150-156. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/domtp_2012_1_17
 8. Тархан, Л. З. Зміст і структурні компоненти професійної компетентності інженера-педагога. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. 2007. № 45. С.353-360. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/1385/1261>.
 9. Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (голова редколегії) та ін.. Київ: Абрис, 2002. 742 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskiy_entsyklopedychnyi_slovyk.pdf
 10. Burkhonova, M. K., Umirova, N. M. Pedagogical conditions of formation of healthy lifestyle skills in future primary education teachers. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*. 2023. Vol. 11. No. 3. Pp. 43-48. URL: <https://www.idpublications.org/wp-content/uploads/2023/11/Full-Paper-PEDAGOGICAL-CONDITIONS-OF-FORMATION-OF-HEALTHY-LIFESTYLE-SKILLS-IN-FUTURE-PRIMARY-EDUCATION.pdf>
 11. Khatuntseva, S., Kabus, N., Portyan, M., Zhernovnykova, O., Kara, S., Knysh, S. The Method of Forming the Health-Saving Competence of Pedagogical Universities' Students. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*. 2020. Vol. 12. Iss. 1. Pp. 185-197. DOI: <https://doi.org/10.18662/rrem/208>
 12. Maksymchuk, B., Matviichuk, T., Solovyov, V., Davydenko, H., Soichuk, R., Khurtenko, O., Groshovenko, O., Stepanchenko, N., Andriychuk, Y., Grygorenko, T., Duka, T., Pidlypniak, I., Gurevych, R., Kuzmenko, V., Maksymchuk, I. Developing Healthcare Competency in Future Teachers. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2020. Vol. 12(3). Pp. 24-43. DOI: <https://doi.org/10.18662/rrem/12.3/307>
 13. Palamar, S., Nezhyva, L., Vaskivska, H., Vaschenko, O., Bondarenko, G., Naumenko, M. Health-Saving Competence of Future Primary School Teachers: Indicators of Development. *Advances in Economics, Business and Management Research. III International Scientific Congress Society of Ambient Intelligence 2020 (ISC-SAI 2020)*. 2020. Vol. 129. Pp. 307-315. DOI: <http://dx.doi.org/10.2991/aebmr.k.200318.038>.
 14. Razakova, F. S. Additional professional education of teachers in the field of health saving: problems and solutions. *Web of Scientist: Snternational Scientific Research Journal*. 2022. Vol. 3. Iss. 4. Pp. 293-299. DOI: <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/VHQS4>.
 15. Torybayeva, J., Laulanbekov, A., Bitabarov, E. Modeling the process of formation saving competence of a future teacher. *Bulletin «KazUIR&WL named after Ablai Khan». Series «Pedagogical sciences»*. 2022. Vol. 67. No 4. Pp. 23-34. DOI: <https://doi.org/10.48371/PEDS.2022.67.4.002%20>

Стаття надійшла до редакції 10.03.2025

Стаття рекомендована до друку 14.04.2025

V. B. KEKALO,

PhD Student of the Department of Pedagogy, Methods and Management of Education

e-mail viktor.kekalo@karazin.ua, ORCID ID: [0009-0000-4961-1476](https://orcid.org/0009-0000-4961-1476)

V. N. Karazin Kharkiv National University,
4, Svobody Square Kharkiv, 61022, Ukraine

HEALTH-SAVING COMPETENCE AS COMPONENT OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE ENGINEER-TEACHER

Purpose. To develop and describe the structure and content of the components of the future engineer-teacher's health-saving competence.

Methods. In addition to general scientific methods (analysis, synthesis, generalization, comparison, collation, systematization), empirical methods were used: analysis of normative legal documentation, philosophical, psychological, pedagogical and methodological literature.

Results. The development of health-saving competence of university students is a problem that is currently being solved by scientists and practitioners from different areas of knowledge: physiologists, psychologists, sociologists, educators at all levels of the education system, etc. Accordingly, knowledge components are integrated to enable a modern person to maintain health for a long time and feel like a full-fledged member of society for many years. The health-saving competence of an engineer-teacher can be presented as an integral, professionally significant quality of a personality, which is manifested in the general ability and readiness to organize pedagogical activities in the aspects of preserving, forming and strengthening health, based on the integration of knowledge about health with experience in its preservation and strengthening. To develop health-saving competence, it is necessary to introduce an axiological approach into the content of training future engineers-pedagogues, according to which the concept of health should be considered as a universal, ethnocultural and civilizational value of the invariant and variable component of education.

Conclusions. The health-saving competence of an engineer-teacher at the level of the personality can be represented through a complex of certain components: value-motivational, cognitive, operational and technological. Correlating professionalism with different aspects of a specialist's maturity, we can distinguish four types of professional competence: special, social, personal, and individual. In the structure of health-saving competence, it is proposed to distinguish three components: content, activity and personal. Given the extremely low level of health in Ukrainian society in general and students in particular, there is an urgent need for the integrative introduction of certain topics and concepts in health protection into the curricula of future engineer-teachers, in the content of specific subjects and in particular academic disciplines.

KEY WORDS: *health-saving, professional competence of the engineer-teacher, components of health-saving competence.*

References

1. Bokshyts, O., Kamenska, I. (2022). Social and psychological factors of forming a healthy lifestyle of future teachers of vocational education. *Society. Document. Communication*, (17), 34-59. <https://doi.org/10.31470/2518-7600-2022-17-34-59> (In Ukrainian).
2. Vasyliiev, I. B. (2014). Theoretical and methodological bases of vocational teacher training: monograph, Smuhasta typohrafiia, Kharkiv. (In Ukrainian).
3. Vyshar, Ye. V., Kletsenko, L. V., Heta, A. V. (2022). Modern aspects of application of social-psychological health and conservation technologies in professional activity. *Science and Technology Today*, 6 (6), 114-122. [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-6\(6\)-114-122](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-6(6)-114-122) (In Ukrainian).
4. Kovalenko, O. E., Briukhanova, N. O., Melnychenko, O. O. (2005). Concept of professional and pedagogical training of students of engineering and pedagogical specialties, *Problems of Engineering Pedagogic Education*, 10, 7-20. (In Ukrainian).
5. Lukyanova, Yu. S. (2012). Formation of readiness of future engineer-teachers to use health-saving technologies in professional activity: dissertation ... candidate of pedagogical sciences: 13.00.04, Kharkiv. (In Ukrainian).
6. Masych, V. V. (2017). Common Approach to the Concept of «Professional Competence of Future Engineers-Teachers» in Psychological and Pedagogical Literature. *Pedagogy of creative personality formation in higher and general academic schools*, 52(105), 206-213. <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2017/52/28.pdf> (In Ukrainian).
7. Skibina, O. V. (2012). The essence and structure of professional competence of future engineer-

- teachers. *Spirituality of a personality: Methodology, Theory and Practice*, 1(48), 150-156. http://nbuv.gov.ua/UJRN/domtp_2012_1_17 (In Ukrainian).
8. Tarkhan, L. Z. (2007). Contents and structural components of professional competence of the engineer-teacher. *Collection of scientific works «Pedagogical sciences»*, 45, 353-360. <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/1385/1261> (In Ukrainian).
 9. Shynkaruk, V. I. (2002). *Philosophical encyclopedic dictionary*, Abrys, Kyiv. https://shron1.chtyvo.org.ua/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskyi_entsyklopedychnyi_slovnyk.pdf (In Ukrainian).
 10. Burkhonova, M. K., Umirova N. M. (2023). Pedagogical conditions of formation of healthy lifestyle skills in future primary education teachers. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*, 11(3), 43-48. <https://www.idpublications.org/wp-content/uploads/2023/11/Full-Paper-PEDAGOGICAL-CONDITIONS-OF-FORMATION-OF-HEALTHY-LIFESTYLE-SKILLS-IN-FUTURE-PRIMARY-EDUCATION.pdf>
 11. Khatuntseva, S., Kabus, N., Portyan, M., Zhernovnykova, O., Kara, S., Knysh, S. (2020). The Method of Forming the Health-Saving Competence of Pedagogical Universities' Students. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*, 12(1), 185-197. <https://doi.org/10.18662/rrem/208> (In Ukrainian).
 12. Maksymchuk, B., Matviichuk, T., Solovyov, V., Davydenko, H., Soichuk, R., Khurtenko, O., Groshovenko, O., Stepanchenko, N., Andriychuk, Y., Grygorenko, T., Duka, T., Pidlypniak, I., Gurevych, R., Kuzmenko, V., Maksymchuk, I. (2020). Developing Healthcare Competency in Future Teachers. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 12(3), 24-43. <https://doi.org/10.18662/rrem/12.3/307> (In Ukrainian).
 13. Palamar, S., Nezhyva, L., Vaskivska, H., Vaschenko, O., Bondarenko, G., Naumenko, M. (2020). Health-Saving Competence of Future Primary School Teachers: Indicators of Development. *Advances in Economics, Business and Management Research. III International Scientific Congress Society of Ambient Intelligence 2020 (ISC-SAI 2020)*, 129, 307-315. <http://dx.doi.org/10.2991/aebmr.k.200318.038> (In Ukrainian).
 14. Razakova, F. S. (2022). Additional professional education of teachers in the field of health saving: problems and solutions. *Web of Scientist: Snternational Scientific Research Journal*, 3(4), 293-299. <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/VHQS4>.
 15. Torybayeva, J., Laulanbekov, A., Bitabarov, E. (2022). Modeling the process of formation saving competence of a future teacher. *Bulletin «KazUIR&WL named after Ablai Khan». Series «Pedagogical sciences»*, 67(4), 23-34. <https://doi.org/10.48371/PEDS.2022.67.4.002%20>

The article was received by the editors 10.03.2025

The article is recommended for printing 14.04.2025